

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی فرهنگی

انجنیر محمد هاشم رائق

۰۹ دسمبر ۲۰۲۳

تجلیل از سال نو در چار گوشه دنیا

سال نوگشت به یاران کهن مژده دهید که بهار آمد و باغ آمد و گل آمد و عید

بشر از هزاران سال پیش وقت شماری می کرده، اقوام متمدن ساکن در بین النهرین جزء اولین مردمانی بوده اند که آغاز سال نو را جشن گرفته اند. سومریان پنجهزار سال پیش و بابلی ها دوهزار سال پیش از میلاد مسیح جشن سال نو داشته اند. در تقویم بابلی سال نو با رویت هلال ماه نو، بعد از اعتدال بهاری آغاز می شد و جشن آن تا یازده روز ادامه داشت، در روزهای آخرین جشن یک سفره همگانی به نشانه همدلی همه اقوام در سال جدید گسترده می شد.

در مصر باستان مردم به همراه فرعون سال نو را جشن می گرفتند مصریان از نقش یک کودک به نشانه نو شدن سال استفاده می کردند، یونانیان به نمایش یک کودک در یک سبد، الهه شراب را در آغاز سال نو ستایش می نمودند این نشانه ای از باروری و همین نشانه ها به کلیسا راه یافت و استفاده از تصور یک کودک برای آغاز سال نو به نمادی از تولد عیسی مسیح پذیرفته شد، اما اینک در بیشتر جای ها برای نشان دادن زندگی و سبزی استفاده می شود و درخت کرمس با انواع چراغها و نشانه های رنگانگ تزئین می شود.

در امریکا و اروپا -: در شهر نیویارک به هنگام تحویل در نیمه شب مردم در میدان تایم اجتماع می کنند. در لندن مردم در چند میدان اصلی شهر جمع می شوند تا صدای زنگ ساعت "بیگ بن" در تحویل سال نو را بشنوند. در مسکو جشن سال نو در کاخ "کرملین" و اطراف آن برگزار در بیشتر مناطق اروپایی به ویژه در بخش هائی از انگلستان و اسکاتلند، اولین فردی که بعد از سال نو به خانه می آید اگر مرد و دارای موهایی تیره باشد باید با خود هدیه ای بیاورد که آمدن برکت را نشان بدهد. پول نقد، نان و ذغال هدیه های خوبی به شمار می روند. جائی دیگر، در اطراف رود خانه دانوب، رسم است که دختران اشتیاق خود را برای ازدواج در مراسم سال نو نشان می دهند. در یونان دختران شب عید سال نو شوری می خورند چون اعتقاد دارند این شوری به آنها کمک می کند تا شوهران آینده خود را در خواب ببینند.

اسپانیایی ها و پرتگالی ها به نشانه آمدن دوازده ماه خوشبختی، دوازده دانه انگور را از یک خوشه در شب عید سال نو می خورند. در رومانی به نشانه آمدن سال نو چراغها را تا صبح روشن می گذارند پول خرد را در ظرفی از آب می ریزند و با دست شسته و تمیز آن را می شمارند و عقیده دارند این کار ثروت را برای سال نو افزون می نماید. اسکانندیایی ها چراغ را در شب نوروز روشن می گذارند تا خورشید را تشویق به بازگشت کنند. اتریشی ها معتقدند دیدن پیرزن فرتوت در روز سال نو شگون دارد. در یونان بشقابی از بذر کاشتنی را در روز سال نو نزد کشیش می برند

تا برآن دعا بخواند و هدیه اطفال را داخل کفش آنها می گذارند. پولند یها روز اول سال نو را یاد آور خاطره به زندان افتادن ازدهائی به نام "لویاتان" می دانند که توانسته بهشت را به آتش بکشد. درسوئیس روزسال نو یک قطره رنگ را به نشانه برکت و برروی زمین می ریزند و درالمان یک قطره جوهررا درآب می ریزند تا نقشی را که ایجاد می شود تفسیرکنند. در دنمارک ظرف های شکسته پشت دروازه خانه درشب نوروزنشانه خوبی به حساب می آید مردم ظروف شکسته را درطول سال نگه می دارند و شب نوروز آنها را پشت درخانه دوستان و آشنایان می گذارند.

برخی از مناطق امریکا شمالی معتقدند که لوبیای چشم بلبلی خوشبختی می آورد، بنا برین این غذای شب نوروز را از برنج و لوبیای چشم بلبلی درست می کنند. در امریکای جنوبی آدمک های چوبی جلو دروازه خانه آویزان می کنند در برخی از مناطق امریکای جنوبی هم از پنجره خانه ها آب به بیرون می ریزند و با این کار روح های شیطان را از خانه می رانند .

در شرق دور: سنت ریختن آب تقریباً در تمام کشورهای خاور دور نیز در آغازین روزسال اجراء می شود. آنها به یک دیگر آب می پاشند بیشتر مردم درگذرگاهها ترهستند که نشانه وارد شدن سال پر باران و حاصل خیزی است. کامبوجیا روز عید به راهبان غذای مخصوص هدیه می دهند و برای آمدن باران دعا می خوانند. ویتنامی ها در روز سال نو "تت" که "نو" روز آنهاست خانه های خود را با شکوفه های زرد می آریند و تلاش می کنند که رفتار و کرداری شایسته در آن روز داشته باشند. برای تایلندیها آزاد کردن حیوانات خوشبختی به همراه می آورد. آنها حیواناتی را که برای تفریح و سرگرمی در خانه نگه می دارند روز اول سال آزاد می کنند. در خاور دور به ویژه در چین مردم با حمل ازدهای بزرگی در خیابانها روز آغاز سال را به پای کوبی می گذارند. ازدهای چینی خلاف ازدهای پولندی قدرتی است که خدایان به امپراتور می بخشیده اند روزنوروز تمام چیزهای تیزوبرنده از دسترس دورنگه داشته می شود و هیچ کس حق ندارد از مرگ و بیماری حرف بزند، غذا ها در ظرف سرخ رنگ گذاشته شده و هدایا در بسته بندی قرمز ارسال می شوند نوشتن بارنگ طلائی روی پاکت ها خوشبختی به ارمغان می آورد. بودائیان سراسر جهان در اولین روزسال نو، مجسمه های بودا را با آب معطر شست و شو می دهند. بین هندوها مراسم سال نو در مناطق مختلف متفاوت است. هندو های بنگله دیش در روزسال نو گلدانی حاوی یک درخت عم به خانه می آورند که آوردن برکت را نشان می دهد در سریلانکا در شب سال نو تا نیمه شب که سال جدید می رسد غذا نمی پزند و چراغ روشن نمی کنند معروفترین مراسم هندوها دیوالی است که پنج روز طول می کشد. روز دوم که طبق تقویم گجراتی آغازین روز از سال نواست، خاطره کشته شدن یکی از شاهان ستمگر ناحیه تبت را یاد آوری می شود که کریشنا او را می کشد زنان اسپر در حرمسرای او را آزاد می کند و گاو شواره اش را باز پس می گیرد و به گوش خود می آویزد. از خون او خال قرمزی در وسط پیشانی خود می گذارد قبل از طلوع آفتاب حمام می کنند تا خود را از آلودگی خون خبیث او بزدایند بنا بر این در این روز زنها خود را می آریند و بر پیشانی خود خال سرخ می گذارند، طلا و نقره می خردند مردم قبل از طلوع آفتاب حمام می گیرند .

یهودیان -: خلاف هندوها، یهودیان سراسر جهان از آئین یکسانی برای آغاز سال نو یهودی پیروی می کنند. حسب یک سنت مذهبی هر کس در پایان سال نوبه کارهایی که در طول سال انجام داده رسیدگی می کند و نسبت به کارهای بد خود از درگاه خداوندی عذرمی خواهند. یهودیان معتقدند خداوند در هنگام سال نو روش های شان را بررسی کرده برنامه های این عید مذهبی است تا مردم به کنیسه می روند دعا می خوانند و کار خرید و فروش را نمی کنند.

مسلمانان:- اول محرم، اولین شب از سال قمری، تنها در برخی از کشورهای سنتی با روشن کردن چراغ، با دیگر شبها متمایز می شود. اول محرم در مصر، رویت هلال ماه نو که به تأیید مفتی اعظم الازهر رسیده، در شب اول محرم از بلندای مسجدی که برفراز تپه ای در وسط شهر قاهره قرار گرفته جمع شده و مردم سال نو را به یک دیگر تبریک می

گویند در اکثر کشورهای اسلامی آغاز سال نو، با نقل داستان هجرت پیامبر اسلام حضرت محمد(ص) از مکه به مدینه شروع می‌دارند.

نو روز عید سال نو و عید ملی ساکنان ایران است. در کشورهای آسیای میانه خیابانها و معابر را می‌آریند. در پاکستان روز سال نو آتش روشن می‌کنند. علوی‌های کرد ترکیه نوروز را به عنوان تولد حضرت علی (ع) جشن می‌گیرند. در ایران سر سفره هفت سین می‌نشینند. تخم مرغ رنگ کرده، سبزه و سنبل و سمنک که از جوانه گندم تهیه می‌شود هر یک نمادی از زایش و باروری و خرسندی را نوید می‌دهد و آئینه نشانگر پیروزی نورو روشنائی بر تاریکی و پلیدی است. سیب علامت دوستی، عشق و همدلی دوستی و مهمان نوازی صمیمانه ایرانیان محسوب می‌شود.

جشن نو روز در افغانستان: جشن باستانی نو روز از زمانهای باستان تا کنون با شکوهمندی تمام در سرزمین افغانستان تجلیل می‌شود. این جشن باستانی که نوید بخش پایان زمستان و آغاز گر بهار است، پیشینه کهنی دارد. در مسیر تاریخ افغانستان، این جشن بهاری از نسلی به نسل بعد به میراث رسیده و در هر یک از مراحل و مقاطع تاریخ متناسب با شرایط و مقتضیات زمان به شیوه‌های خاصی برگزار شده است. درباره پیدایش و وجه تسمیه نوروز سخنوران این سرزمین باستانی و این حوزه تمدن، سخنهای زیادی گفته‌اند. بعضی از محققان ریشه‌های تاریخی این سنت بزرگ را به دوران جمشید شهریار بزرگ آریانا نسبت داده و به همین سبب نو روز را " نو روز جمشیدی" نیز گفته‌اند. در مجله فرهنگ آریانا در باره نو روز از گفته‌های فردوسی بزرگ این گونه نقل قول شده است:

"جمشید پس از یک سلسله اصلاحات اجتماعی، بر تخت زرین نشست و فاصله بین دماوند تا بابل را در یک روز پیمود و آن روز "روز اول ماه حمل بود. چون مردم این شگفتی را از وی بدیدند جشن گرفتند و آن روز را نو روز خواندند" برخی دیگر از نویسندگان نیز چنین گفته‌اند که: در آن روز گاری که کاوه آهنگر علیه ضحاک قیام کرد و در این روز فرشتگان از آسمان به زمین فرود آمدند و به کمک کاوه شتافتند و فریدون به کمک کاوه بر ضحاک غلبه کرد و مردم را از شر بیداد وی نجات داد، مردم آریانا شادمان شدند و به شکرانه این پیروزی و نیک بختی، آن روز را جشن گرفتند"

در منابع و متون ادبی و تاریخی روایت شده است که در روزگاران که سرزمین فارس قدیم و آریانای باستان جزوقلمرو جمشید بود در روز آغازین ماه حمل نیشکر را شناختند. وقتی جمشید نی را دید که از آن آب شیرین تراوش می‌کند، امر کرد که آب این نبات را بیرون آورده و از آن شکر بسازند و در روز پنجم ماه حمل مردم از این آب شیرین جهت تبریک به همدیگر هدیه فرستادند و این روز را روز امید نام نهادند و گفتند که هر کسی در صبح این روز فرخنده قبل از آن که سخن بر زبان آورد از این آب شیرین و شکر بچشد و با روغن زیتون تن خود را چرب کند، در طول سال از انواع بلاها در امان خواهد بود. به باور بیشتر نویسندگان پهنه زبان فارسی، مهمترین کتابی که درباره جشن نوروز نوشته، کتاب نوروز نامه منسوب به حکیم عمر خیام است که همه نویسندگان و سخنوران در ارتباط با نوروز به آن استناد کرده‌اند. حکیم ابوالقاسم فردوسی سخن سالار توانای زبان فارسی نیز نوروز را به دوران جمشید نسبت داده است و افزوده است که جمشید زمانی که بر اورنگ سلطنت آریانا جلوس کرد و با بدکاران مبارزه کرد و رنگ کدورت از دل‌های حسودان و نابخردان شست مردم آن ایام را به فال نیک گرفته و آغاز نوروز پنداشتند. پیروان آئین زردشت را عقیده برین است که روز شش ماه حمل زردشت توفیق یافت که با خداوند مناجات کند لذا این را به نام نوروز جشن می‌گرفتند. به هر حال قافله سالاران عرصه ادب و فرهنگ آریانا در باب نوروز و جشنهای ملی آریانیان سخنهای زیادی گفته‌اند که یاد اوری آنها اهمیت این جشن فرخنده را در ادوار گذشته تاریخ این سرزمین به نمایش می‌گذارد و مردمان این حوزه مدنی و این خطه باستانی از جشن نو روزه گرمی استقبال نموده و با قدرشناسی و تجلیل از آن، زندگی امروزی خود را به گذشته‌های دورتر تاریخی خویش پیوند می‌زنند.

تجلیل سال نو پس از ظهور دین مقدس اسلام - با ظهور دین مقدس اسلام ، نوروز با سنت های اسلامی پیوند یافت و قدرشناسی از نوروز در پرتو فرهنگ مشترک اسلامی و خراسانی به گونه های خاصی به عمل آمد . در این روز مسلمانان جهان به نیات پاک جهت رسیدن به مراد به زیارتگاه رفته و توغ و علم های اعزازی بر فراز این زیارتگاهها به اهتزاز درمی آورند. یکی از سنتهای مردم افغانستان به ویژه درشهرشمالی مزار شریف ونیزدرشهر کابل پایتخت برافراشتن جهنده است که به جهنده سخی معروف است . براساس یک روایت تاریخی ، در ۱۲۸۸ هجری "نایب محمد علم خان" دراطراف حرم حضرت علی کرم الله وجهه و ملحقات وخانه ها اعمارکرد و چوب راست ومحکمى را ازجنگل های ماورانهرخواست ودر ساختن علم مبارک از آن کارگرفت که امروز مورد استفاده است .درنزد مسلمانان و به خصوص نویسندگان اسلامی ، باورهائی وجود دارد که نوروز مصادف به روز قبول امانت رهبری اسلام درمقام خلافت از جانب حضرت علی(ع) بوده است که این امر سیمای تاریخی نو روز را جلوه وشکوه دیگری بخشید .دردوره های بعدی تاریخ اسلامی افغانستان و با رستاخیز ابومسلم خراسانی که حیات ملی و آزادیخواهی ساکنان این سرزمین با جوهرحقیقی اسلام پیوند یافت ، جشنهای ملی، از جمله جشن نو روز رونقی تازه یافت .

قابل توضیح و تذکر جدی است و برای تمام فرهنگیان ودانشمدان تاریخی هویداست که در حدود پنج هزار سال قبل از امروز در زمان جمشید"یما پادشاه" در بلخ "بخدی" در ولایت شمال افغانستان، دور از سرحدات مشترک به ایران امروزی واقع است جشن گرفته می شد. درحقیقت این جشن آریائی همانند خود اقوام آریائی درسواحل دریای آمو به وجود آمده بعد ها با پهن شدن اقوام آریائی درمنطقه درسایر کشور های منطقه پا گرفت واستحکام یافت واکنون این میله بستانی آریائی درحدود بیش از یازده کشورجهان به نام جشن نو روز وآغازسال نو تجلیل می گردد. درین آواخر مجمع عمومی سازمان ملل متحد ، بنا بر پیشنهاد مشترک ممالک فارسی زبان، به قطعنامه تاریخی ۲۳ فیروزی سال ۲۰۱۰ نوروز را به عنوان یک مناسبت جهانی به رسمیت شناخت. کنگره امریکا نیز روزدو شنبه ۱۵ برج مارچ همان سال با تصویب قطعنامه ای "اهمیت فرهنگی وتاریخی" مهم ترین جشن باستانی را به رسمیت شناخت. که افتخار بس بزرگیست برای افغانستان . اما نکته قابل توجه جدی و یادآوری این است که دراین قطعنامه اجلاس کامل یونسکو، ملل متحد و فیصله کنگره اضلاع متحده امریکا از ریشه ایرانی این جشن یاد آوری شده. در حالی که مستند به شواهد واضح تاریخ این جشن ریشه افغانی داشته است. همچنان در روز ۲۱ ماه مارچ که مصادف به نوروزسال ۱۳۹۰ هجری شمسی درتالار مقرملل متحد درشهر نیویارک امریکا از بزرگ داشت اینروز تجلیل به عمل آمد که سخنرانی توسط نماینده مملکت تاجکستان من حیث یک مملکت فارسی زبان صورت گرفت و کنسرتی توسط خوانندگان و نوازندگان تاجیکی اجراء گردید. همچنان آقای اوباما رئیس جمهورآنوقت امریکا نوروز را از طریق رسانه ها تبریک گفت. ودین گفتاربا تأسف روی صحبت شان تماماً طرف مردم ایران بود نه افغانستان.